

1 Aralık Dünya AIDS Günü: 'Eşitsizliğe son ver. AIDS'e son ver.'

Her yıl 1 Aralık tarihi 'Dünya AIDS Günü' olarak kabul edilmektedir. Bu gün aracılığıyla, HIV ile mücadelenin ve AIDS hastalığının artışına karşı bilincin artırılması ve HIV (+) kişilere destek olunması amaçlanmakta ve bugüne kadar AIDS nedeniyle yaşamını yitirenler anılmaktadır.

AIDS, 1970'lerin sonundan itibaren Afrika ve Amerika'da görülmeye başlayıp daha sonra tüm dünyaya yayılan ve bağışıklık yetmezliğine neden olan viral bir hastalıktır. Bu hastalığa neden olan virüs 1986 yılında 'insan bağışıklık yetmezliği virüsü (HIV)' olarak isimlendirilmiştir. HIV, Retroviridae ailesinde yer alan zarflı bir RNA virüsüdür. En sık cinsel yolla olmak üzere, kan transfüzyonu, kan teması (ortak enjektörlerle damar içi madde kullanılması, mesleki temas/iğne batması, açık yara/kesiklere, mukoz membranlara) ile bulaşmaktadır. Korunmasız cinsel ilişki yaşayan kişiler ve çok eşli olanlar, seks işçileri; HIV pozitifler arasında oranı fazla olduğu için, homoseksüel erkekler; damar içi madde kullananlar; kan, kan ürünleri veya organ alıcıları; bilinen risk grubundaki kişilerle veya HIV ile enfekte olanlarla cinsel teması olan kişiler; enfekte veya HIV enfeksiyonu açısından risk altındaki annelerin çocukları ve sağlık personeli risk grubu olarak değerlendirilmektedir.

HIV enfeksiyonu, virüs bulaştıktan sonra uzun yıllar (8-10 yıl) bir belirti vermeden asemptomatik olarak seyretmektedir, ancak bu süreçte kişi bulaştırıcıdır. HIV tanısında, antikor, kombine antijen-antikor ve viral nükleik asit testleri olmak üzere üç tip test mevcuttur. Kandaki HIV antikorları bulaştıktan 3-12 hafta sonra saptanabilirken, nükleik asit testleri ile daha erken dönemde (7-28 gün) HIV RNA'sı saptanabilmektedir. Belirtiler, genellikle hastaların doktora ilk kez başvurduğu erken semptomatik dönemde ortaya çıkmaktadır. HIV enfeksiyonunun son basamağı AIDS dönemidir. Bu dönemde bağışıklık eksikliği iyice belirgin bir hale gelip fırsatçı enfeksiyonlar, bazı kanser türleri ve nörolojik hastalıklar ortaya çıkabilmekte ve ölümlere neden olabilmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre, 2020 sonu itibarıyla dünya genelinde 37.7 milyon (30.2–45.1 milyon) kişi HIV ile yaşamakta, bunların üçte ikisi Afrika'da bulunmakta ve %73'ü antiretroviral tedavi almaktadır. 2020 yılında 1.5 milyon (1-2 milyon) kişi HIV ile yeni enfekte olmuş; 680 bin (480 bin–1 milyon) kişi ise AIDS ile ilişkili hastalıklar nedeniyle hayatını kaybetmiştir. Her geçen yıl yeni HIV enfeksiyonu ve HIV ile ilişkili ölüm sayıları azalmaktadır. Sağlık Bakanlığı verilerine göre, ülkemizde 1985 yılından 31 Ocak 2021 tarihine kadar doğrulama testi pozitif tespit edilerek bildirimi yapılan 26 447 HIV (+) kişi ve 1974 AIDS olgusu mevcuttur. Olguların %81'i erkek, %19'u kadın olup %15,6'sı yabancı uyruklu kişilerden oluşmaktadır. Olguların en fazla görüldüğü yaş grupları 25-29 ve 30-34'tür. Bulaş yoluna göre dağılımına bakıldığında, olguların %47,2'sinin cinsel yolla bulaşmakta olduğu,

cinsel yolla bulaştığı bildirilen bu olguların % 68,8'inin bulaşma yolunun heteroseksüel cinsel ilişki olduğu bilinmektedir. Ayrıca, olguların %1,1'inin bulaşma yolu damar içi madde kullanımı olup, %51.3'ünün bulaş yolu bilinmemektedir. 2020 yılında ise, 2076 HIV (+) kişi ve 46 AIDS olgusu olmak üzere toplam 2122 vaka doğrulama testi pozitif saptanarak bildirilmiştir. Son beş yılın verilerine bakıldığında, 2020 yılında HIV (+) kişi ve AIDS olgusu sayılarının önceki yıllara göre azaldığı görülmektedir.

Günümüzde hastalığın tedavisinde önemli gelişmeler kaydedilmiş olup tedavi ile bulaştırıcılık önlenemekte ve enfeksiyonun anneden bebeğe geçişi engellenebilmektedir. Şu anki tedaviler, AIDS gelişimini yavaşlatmakta ancak ilaçların düzenli kullanılması, toksik etkileri ve direnç gelişimi gibi bazı faktörler, bu güçlü kombine tedavilerinin etkilerini azaltabilmektedir. Bu nedenle HIV ile enfekte kişilerin, takiplerinin iyi bir şekilde yapılması gerekmektedir.

HIV ile enfekte olmaktan korunmanın en etkin yolu kondom kullanımı ile güvenli cinsel ilişkidir. Kan yoluyla bulaşmaların önlenmesinde de tarama testlerinin yapılması çok önemlidir. Siz de HIV açısından kendinizi risk altında hissediyorsanız, test yaptırmak için en yakın sağlık kuruluşuna başvurunuz.

Doktor Öğretim Üyesi Aylin Altay KOÇAK

TMC Viroloji Çalışma Grubu